

Työaikakatsaus

Työajat ja poissaolot

EK:n jäsenyrityksissä vuonna 2013

Työaikakatsaus

Työajat ja poissaolot EK:n jäsenyrityksissä vuonna 2013

Tammikuu 2015

Esipuhe

Työaika ja työaikajärjestelyt ovat tärkeitä resursseja yrityksen toiminnassa. Työaikojen suunnittelu ja työaikojen seuranta on keskeistä muun muassa käynti- ja aukioloaikojen suunnittelussa ja työn organisoinnissa.

Elinkeinoelämän keskusliiton EK:n työaikatiedustelulla on kerätty jo 34 vuoden ajan tietoja toteutuneista työajoista ja poissaoloista yrityksissä.

Tämä julkaisu sisältää tärkeimpiä työaikatiedustelusta saatuja tuloksia vuodelta 2013.

Työaikatiedustelu lähetettiin kaikille tiedusteluun aikaisempina vuosina vastanneille yrityksille ja osalle muita yrityksiä. Vastaaminen oli vapaaehtoista.

Tiedusteluun vastasi 429 yritystä. Niiden ilmoittamat tiedot koskivat noin 167 000 palkansaajaa EK:n jäsenyrityksissä.

Työaikojen ja poissaolojen seuranta ja tilastointi perustuvat EK:n suosittelemaan työaika- ja poissaololuokitteluun. Työaika- ja poissaoloseurannan avulla yritykset saavat vertailukelpoista tietoa esimerkiksi työajan käytön tehostamiseksi ja poissaolojen vähentämiseksi.

Helsingissä tammikuussa 2015

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Sisältö

- Esipuhe 2
- Sisältö 3
- Tiivistelmä 4
- Tehty työaika oli 1528 tuntia vuonna 2013 5
- Tehty työaika oli 80,4 prosenttia teoreettisesta työajasta 6
- Teollisuuden työntekijät poissa sairauden takia vajaan kolme viikkoa vuodessa 9
- Teollisuuden työntekijöiden sairauspoissaolot pysyivät ennallaan ja palvelualojen poissaolot vähenivät 12
- Suomessa kansainvälisesti verrattuna runsaasti sairauspoissaoloja 14
- Naisilla perhevapaita huomattavasti enemmän kuin miehillä 16
- Miksi ajankäytön seurantaa? 17
- Mikä on työaika- ja poissaololuokittelu? 17
- Mikä on työaikatiedustelu? 17

Tiivistelmä

EK:n työaikatiedustelun mukaan jäsenyritysten henkilöstö oli vuonna 2013 työssä keskimäärin 1 528 tuntia eli noin 204 työpäivää.

Tehdyn työajan osuus oli 80,4 prosenttia teoreettisesta säännöllisestä työajasta. Vuosilomien osuus oli 10,4 prosenttia, sairaus- ja tapaturmapoissaolojen osuus 4,1 prosenttia ja perhevapaiden osuus 2,3 prosenttia.

Teoreettiseen säännölliseen työaikaan luetaan säännöllisen, sopimuksenmukaisen työajan lisäksi vuosiloma-aika työpäiviksi muutettuna.

Sairaus- ja tapaturmapoissaoloja oli eniten teollisuuden työntekijöillä. Poissaolojen osuus oli 5,9 prosenttia eli keskimäärin 14 työpäivää työntekijää kohti. Teollisuuden työntekijöiden sairauspoissaolojen osuus pysyi edelliseen vuoteen verrattuna ennallaan. Palvelualojen henkilöstön sairauspoissaolojen osuus puolestaan laski selvästi edelliseen vuoteen verrattuna.

Vapaaehtoiseen tiedusteluun, joka toteutettiin 34. kerran, vastasi 429 jäsenyritystä, jotka ilmoittivat työaika- ja poissaolotiedot noin 167 000 palkansaajasta.

Tehty työaika oli 1 528 tuntia vuonna 2013

EK:n työaikatiedustelun mukaan jäsenyritysten henkilöstö oli työssä keskimäärin 1 528 tuntia vuonna 2013. Tämä vastaa laskennallisesti noin 204 työpäivää, jos työpäivän pituus on 7,5 tuntia.

Jäsenyritysten henkilöstöllä oli vuosilomia keskimäärin 26 päivää, kun vuosilomat lasketaan työpäivinä. Muista poissaoloista oli eniten henkilön omasta sairaudesta tai tapaturmasta aiheutuneita poissaoloja, joita oli keskimäärin 10 työpäivää henkilöä kohti. Sairauspoissaolo-prosentti oli näin ollen keskimäärin 4,1.

Lisä- ja ylityötä tehtiin keskimäärin 3 päivää henkilöä kohden.

Tehty työaika oli 80,4 prosenttia teoreettisesta säännöllisestä työajasta. Vuosilomien osuus oli 10,4 prosenttia ja muiden poissaolojen 9,2 prosenttia. (Taulukko 1)

Työaikatiedustelu kuvaa kokoajan työssä olevien palkansaajien toteutuneita työaikoja ja poissaoloja.

Taulukko 1. ■ Työaika ja poissaolot EK:n jäsenyrityksissä vuonna 2013

	Päiviä	Tunteja	Prosenttia teoreettisesta säännöllisestä työajasta
Teoreettinen säännöllinen työaika	254	1902	100,0
- Vuosilomat	26	198	10,4
= Säännöllinen työaika	227	1704	89,6
- Ay-tehtävät, koulutus- ja matkustusaika	2	15	0,8
- Lomautukset	1	10	0,6
- Sairaus- ja tapaturmapoissaolot	10	77	4,1
- Perhevapaat	6	44	2,3
- Muut poissaolot	4	28	1,5
= Tehty työaika	204	1528	80,4
+ Lisä- ja ylityöt	3	19	1,0
= Tehty työaika (sisältäen lisä- ja ylityöt)	206	1547	81,3

Lähde: EK:n työaikatiedustelu

Koska eri aloilla ja henkilöryhmissä säännöllisen työajan pituus ei ole sama, työpäiviksi muutettu luku on arvio.

Mitä tehty työaika tarkoittaa?

- Tehdyllä työajalla tarkoitetaan sitä aikaa, jonka henkilö on työpaikalla. Työpaikallaolokaan sisältyy myös muuta kuin varsinaisiin työtehtäviin käytettyä aikaa, kuten työhön perehdyttämistä ja työnopastusta, odotusaikaa sekä kahvi- ja lepotaukoja.
- Käytännössä monissa yrityksissä tehtyyn työaikaan on luettu myös matkustus- ja koulutusaikaa sekä ammattiyhdistystehtävien hoitoon käytettyä aikaa, koska työajan seurannassa näitä aikalajeja ei aina eroteta toisistaan.

Mitä EK:n työaikatiedustelu mittaa?

- Työaikatiedustelu mittaa, kuinka monta tuntia yrityksissä tehtiin työtä ja kuinka monta tuntia oli erilaisia poissaoloja.
- Yrityksiä pyydettiin ilmoittamaan työaika- ja poissaolotiedot vain kokoaikaisessa työsuhteessa olevista tai kokoaikaisiksi muunnettuina, jotta tiedot olisivat vertailukelpoisia eri alojen ja yritysten välillä.
- Toteutuneissa työajoissa ja poissaoloissa on otettava huomioon, että eri aloilla ja henkilöstöryhmillä on eroja säännöllisen työajan ja vuosiloman pituudessa.
- Työaikojen ja poissaolojen rekisteröinti ja seuranta perustuvat EK:n suositteluun työaika- ja poissaololuokitteluun.

Mitä työaika- ja poissaolokäsitteillä tarkoitetaan?

- **Teoreettisella säännöllisellä työajalla** tarkoitetaan sovitun työaika- tai työtuntijärjestelmän mukaista työaika, mukaan luettuna vuosiloma-aika. Teoreettiseen säännölliseen työaikaan ei lueta ylityöaikaa eikä työajan lyhentämiseen liittyviä vapaita, kuten ns. pekkasvapaita, vuorovapaita tai arkipyhiä.
- **Säännöllisellä työajalla** tarkoitetaan sovitun työaika- tai työtuntijärjestelmän mukaista työaika. Siihen ei lueta vuosiloma-aikaa, ylityöaikaa eikä työajan lyhentämiseen liittyviä vapaita.
- **Tehdyllä työajalla** tarkoitetaan sitä työaika, jonka henkilö todella on työssä. Siihen ei siten sisälly poissaoloaika. Tehtyyn työaikaan voidaan tarvittaessa lisätä tehdyt lisä- ja ylityöt.
- **Työaika- ja poissaololajeja** on selostettu sivulla 17.

Tehty työaika oli 80,4 prosenttia teoreettisesta työajasta

Teollisuuden työntekijät tekivät työtä keskimäärin 1 485 tuntia, teollisuuden toimihenkilöt 1 586 tuntia ja palvelualueiden henkilöstö 1 520 tuntia vuonna 2013.

Rakennusalan työntekijöiden todellinen työaika oli 1 494 tuntia ja toimihenkilöiden 1 542 tuntia.

Teollisuuden työntekijät käyttivät työntekoon 78,4 prosenttia teoreettisesta säännöllisestä työajasta. Teoreettiseen

säännölliseen työaikaan luetaan sovit-
tu säännöllinen työaika mukaan lukien
vuosiloma-aika.

Teollisuudessa ja palveluissa poissaolojen syyt erilaisia

Eri henkilöstöryhmillä poissaolojen syyt ovat varsin erilaisia. Eniten sairaus- ja tapaturmapoissaoloja on teollisuuden työntekijöillä. Perhevapaista aiheutunei-

ta poissaoloja on eniten palvelualueiden henkilöstöllä

Teollisuuden ja rakennusalan toimi-
henkilöt olivat selvästi vähemmän poissa
työstä. Osa sairauspoissaoloista saattaa
kuitenkin jäädä ilmoittamatta työaika-
tiedusteluun, sillä kuukausipalkkaisilla
toimihenkilöillä lyhyet sairauspoissaolot
eivät vaikuta maksettavaan palkkaan. (Ku-
vio 1 ja taulukko 2)

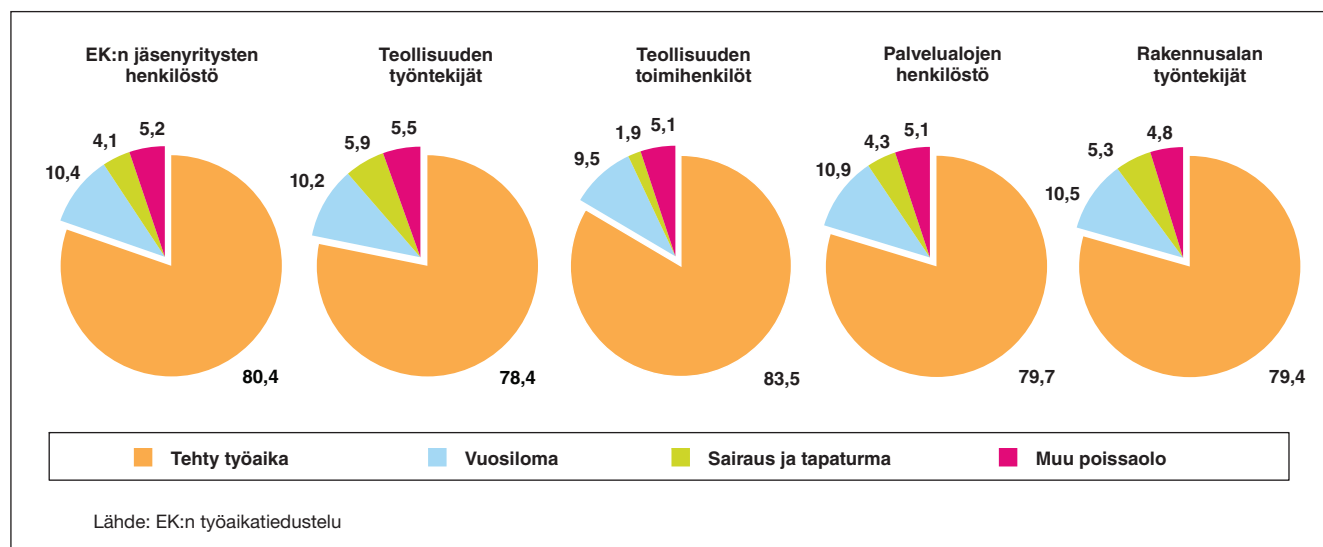
Taulukko 2. ■ Työaika ja poissaolot henkilöstöryhmillä vuonna 2013

Työaika- ja poissaololaji (numerot viittaavat EK:n työaika- ja poissololuokitteluun)	Prosenttia teoreettisesta säännöllisestä työajasta					Tuntia henkilöä kohti vuoden aikana				
	Teollisuu- den työn- tekijät	Teollisuu- den toimi- henkilöt	Palvelu- alojen henkilöstö	Rakennus- alan työn- tekijät	Rakennus- alan toimi- henkilöt	Teollisuu- den työn- tekijät	Teollisuu- den toimi- henkilöt	Palvelu- alojen henkilöstö	Rakennus- alan työn- tekijät	Rakennus- alan toimi- henkilöt
1.1 Säännöllisenä työaikana tehty työaika	78,4	83,5	79,7	79,4	82,7	1 485	1 586	1 520	1 494	1 542
2.1 Ay-tehtävät ja muu työaikaan rinnastettava aika	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0	3	1	1	0	0
3.1 Matkustusaika	0,2	1,0	0,2	0,1	0,0	3	19	4	2	1
4 Koulutusaika	0,4	0,2	0,4	0,0	0,0	8	5	7	0	1
5 Lomautus ja muu työn tarjonnan estyminen	1,9	0,2	0,0	2,0	1,3	35	4	1	37	24
6 Vuosiloma ja muu ansaintaperusteinen vapaa-aika	10,2	9,5	10,9	10,5	11,7	194	180	208	198	217
7 Työriidasta johtuva töiden keskeytyminen	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	2	0	0	0	0
8 Sairaus	5,6	1,9	4,2	4,8	1,7	106	36	81	90	31
9 Työtapaturma	0,3	0,0	0,1	0,5	0,0	6	1	1	9	1
10 Perhevapaat (lapsen syntymä ja hoito)	1,2	2,6	2,8	0,5	2,2	23	49	53	9	41
11 Muu hyväksytty poissaolo	1,5	0,9	1,7	2,3	0,4	28	18	32	43	8
12 Poissaolo ilman työnantajan hyväksymää selvitystä	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1	0	0	0	0
Teoreettinen säännöllinen työaika yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	1 895	1 899	1 908	1 883	1865
Lisä- ja ylityöaika*	1,9	0,8	0,6	3,5	0,0	35	15	11	66	0
<i>Henkilöiden määrä työaikatiedustelussa</i>	<i>35 644</i>	<i>40 916</i>	<i>83 419</i>	<i>5 061</i>	<i>2 002</i>	<i>35 644</i>	<i>40 916</i>	<i>83 419</i>	<i>5 061</i>	<i>2002</i>

*Lisä- ja ylityöaika on laskettu teoreettisesta säännöllisestä työajasta.

Lähde: EK:n työaikatiedustelu

Kuvio 1. ■ Ajankäytön jakautuminen EK:n jäsenyrityksissä vuonna 2013
% teoreettisesta säännöllisestä työajasta

Naisilla vähemmän työtunteja kuin miehillä

Tehty työaika oli EK:n jäsenyrityksissä naisilla keskimäärin 1 438 tuntia ja miehillä 1 553 tuntia vuonna 2013. Tämä vastaa naisilla 192 työpäivää ja miehillä 207 työpäivää, jos työpäivän pituus on 7,5 tuntia.

Tehty työaika vuodessa oli naisilla näin ollen runsaat sata tuntia lyhyempi kuin miehillä.

Ero naisten ja miesten tekemissä työtunneissa johtuu suurelta osin perhevapaista (lapsen syntymään ja hoitoon liittyvistä vapaista), joita naisilla on huomattavasti enemmän kuin miehillä. Naisilla perhevapaita oli keskimäärin 111 tuntia, mikä vastaa noin 15 työpäivää. Miehet pitivät perhevapaita keskimäärin vain 12 tuntia eli alle kaksi työpäivää.

Naisilla oli myös sairauspoissaoloja ja muita hyväksyttyjä poissaoloja hieman enemmän kuin miehillä.

Lomautuksia oli EK:n jäsenyrityksissä miehillä keskimäärin 9 tuntia ja naisilla 4 tuntia.

Miehet tekivät lisä- ja ylitöitä enemmän kuin naiset. (Taulukko 3)

Tehdyssä työajassa suuria alakohtaisia eroja

Työssäoloaika vaihteli eri toimialoilla ja henkilöstöryhmissä huomattavasti.

Teollisuuden työntekijöiden tekemä työaika vaihteli eri aloilla 1 434 ja 1 559 tunnin välillä. Alakohtaiset erot pienenevät jonkin verran viime vuoteen verrattuna.

Teollisuuden toimihenkilöiden tekemä työaika oli keskimäärin 101 tuntia pidempi kuin työntekijöiden. Tämä johtui pääosin toimihenkilöiden vähäisemmistä sairauspoissaoloista ja lomautuksista.

Palvelualoilla tehty työaika oli lyhin vakuutusalalla ja pisin tukkukaupan alalla.

Lomautusten määrä säilyi kokonaisuudessaan lähellä edellisvuoden tasoa. Teollisuuden työntekijöiden lomautusten määrä kuitenkin kasvoi jonkin verran samalla kun rakennusalan työntekijöiden lomautusten määrä väheni.

Vuosittaista työaika on työaikatiedustelussa pyritty mittaamaan kokoaikatyötä tekevästä henkilöstä tai muuntamalla tiedot vastaamaan kokoaikatyötä tekeviä. (Taulukot 4 ja 5)

Henkilöstöryhmät ja toimialat

EK:n jäsenyritysten käyttämä henkilöstöryhmien jaottelu pohjautuu lähinnä työehtosopimuksiin. Teollisuus- ja rakennusalan henkilöstö on jaoteltu työntekijöihin ja toimihenkilöihin. Useimmilla palvelualoilla tällaista luokittelua ei käytetty.

Teollisuuden toimialajaotteluna on työaikatiedustelussa käytetty perinteistä teollisuuden ryhmittelyä. Palvelualoilla käytettiin muun muassa seuraavia toimialaluokitteluja:

- Tieto- ja viestintäpalvelut = tietoliikenne-, tietotekniikka- ja muut tietopalvelut sekä kustantaminen ja muut viestintäpalvelut
- Sosiaali- ja terveystieteiden palvelut = yksityiset hoito-, sosiaali- ja terveystieteiden palvelut

Taulukko 3. ■ Työaika ja poissaolot eri henkilöstöryhmillä sukupuolen mukaan vuonna 2013

Työaika- ja poissaololaji (numerot viittaavat EK:n työaika- ja poissaololuokitteluun)	Tuntia henkilöä kohti vuoden aikana							
	Teollisuuden työntekijät		Teollisuuden toimihenkilöt		Palvelualojen henkilöstö		Koko EK	
	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset
1.1 Säännöllisenä työaikana tehty työaika	1 489	1 432	1 620	1 489	1 547	1 423	1 553	1 438
2.1 Ay-tehtävät ja muu työaikaan rinnastettava aika	3	1	0	0	1	0	1	0
3.1 Matkustusaika	2	0	13	14	7	4	7	6
4 Koulutusaika	9	10	4	5	4	10	6	9
5 Lomautus ja muu työn tarjonnan estyminen	33	34	3	2	0	0	9	4
6 Vuosiloma ja muu ansaintaperusteinen vapaa-aika	193	187	190	189	223	216	206	208
7 Työriidasta johtuva töiden keskeytyminen	1	1	0	0	0	0	0	0
8 Sairaus	93	136	30	47	71	92	65	86
9 Työtapaturma	5	4	1	0	1	1	2	1
10 Perhevapaat (lapsen syntymä ja hoito)	10	70	14	135	12	109	12	111
11 Muu hyväksytty poissaolo	32	44	16	24	35	45	29	41
12 Poissaolo ilman selvitystä	0	0	0	0	0	0	0	0
Teoreettinen säännöllinen työaika yhteensä	1 869	1 920	1 891	1 906	1 902	1 901	1 891	1 904
Lisä- ja ylityöaika *	37	23	22	11	8	6	19	9
Henkilöiden määrä työaikatiedustelussa	12 771	2 968	14 538	7 384	24 387	24 589	51 763	34 942

* Lisä- ja ylityöaika on laskettu teoreettisesta säännöllisestä työajasta.

Lähde: EK:n työaikatiedustelu

Taulukko 4. ■ Työaika ja poissaolot eri aloilla vuonna 2013 (prosentteina teoreettisesta säännöllisestä työajasta)

	1.1. Sään- nöllisenä työaika- na tehty työaika	2.1. Ay- tehtä- vät ja muu työaikaan rinnastet- tava aika	3.1. Mat- kus- tusaika	4. Kou- lutus- aika	5. Lo- mautus ja muu työn tar- jonnan estymis- minen	6. Vuosi- loma ja muu ansain- taperus- teinen vapaa	7. Työ- riidasta johtuva töiden keskey- tyminen	8. Sai- raus	9. Tapa- turma	10. Perhe- vapaat (lapsen syntymä ja hoito)	11. Muu hyväk- syttynyt poissa- olo	12. Pois- saolo ilman selvitys- tä	Teo- reet- tinen sään- nöllinen työaika	1.2. Lisä- ja ylityö- aika	Henki- löiden määrä tiedus- telussa
Teollisuus, työntekijät	78,4	0,2	0,2	0,4	1,9	10,2	0,1	5,6	0,3	1,2	1,5	0,0	100,0	1,9	35 644
Elintarvike	76,2	0,2	0,6	0,2	0,7	10,6	0,2	6,6	0,8	2,2	1,7	0,0	100,0	0,9	5 427
Tekstiili ja vaatetus	76,1	0,0	0,0	1,0	0,7	9,6	0,0	6,7	0,2	5,3	0,5	0,0	100,0	0,1	520
Puu	79,9	0,0	0,0	0,3	1,3	10,0	0,2	5,0	0,4	0,7	2,3	0,0	100,0	1,2	1 781
Paperi	79,5	0,0	0,0	0,6	0,4	10,4	0,1	5,4	0,3	0,8	2,5	0,0	100,0	2,2	7 165
Painaminen	78,5	0,0	0,0	0,3	0,6	14,0	0,0	3,8	0,0	1,9	0,6	0,3	100,0	0,9	362
Kemia	80,2	0,2	0,0	0,3	1,7	9,5	0,0	5,6	0,2	1,3	1,0	0,0	100,0	2,3	4 038
Rakennustuote	81,7	0,1	0,1	0,3	1,6	10,4	0,0	4,6	0,2	0,5	0,4	0,0	100,0	3,8	1 673
Teknologia	77,6	0,2	0,2	0,4	3,3	10,1	0,1	5,5	0,3	1,0	1,2	0,1	100,0	1,7	13 889
Energia	79,4	0,1	0,0	1,3	0,1	11,6	0,0	5,5	0,7	0,6	0,7	0,0	100,0	4,6	812
Teollisuus, toimihenkilöt	83,5	0,1	1,0	0,2	0,2	9,5	0,0	1,9	0,0	2,6	0,9	0,0	100,0	0,8	40 916
Paperi	79,4	0,0	2,1	0,4	0,0	11,2	0,0	2,2	0,1	2,8	1,7	0,0	100,0	1,1	5 685
Kemia	84,0	0,0	0,1	0,3	0,1	9,5	0,0	2,5	0,0	3,0	0,5	0,0	100,0	1,3	4 276
Energia	80,4	0,0	0,0	1,2	0,1	11,4	0,0	3,8	0,1	1,7	1,3	0,0	100,0	1,6	1 907
Teknologia	84,5	0,1	1,0	0,1	0,3	9,0	0,0	1,7	0,0	2,6	0,8	0,0	100,0	0,6	27 102
Rakennusala	80,3	0,0	0,1	0,0	1,8	10,9	0,0	3,9	0,3	0,9	1,7	0,0	100,0	2,5	7 063
Rakennusala, työntekijät	79,4	0,0	0,1	0,0	2,0	10,5	0,0	4,8	0,5	0,5	2,3	0,0	100,0	3,5	5 061
Rakennusala, toimihenkilöt	82,7	0,0	0,0	0,0	1,3	11,7	0,0	1,7	0,0	2,2	0,4	0,0	100,0	0,0	2 002
Palvelualojen henkilöstö	79,7	0,0	0,2	0,4	0,0	10,9	0,0	4,2	0,1	2,8	1,7	0,0	100,0	0,6	83 419
Tukkukauppa	81,7	0,0	0,3	0,0	0,2	8,6	0,0	5,2	0,1	2,5	1,4	0,0	100,0	0,1	3 842
Vähittäiskauppa	81,0	0,0	0,0	0,8	0,0	8,0	0,0	5,1	0,1	4,4	0,6	0,0	100,0	0,1	9 117
Matkailu ja ravintolat	85,5	0,0	0,0	0,4	0,1	9,6	0,0	3,3	0,0	0,9	0,2	0,0	100,0	0,1	1 788
Liikenne	77,7	0,0	0,1	0,1	0,0	12,2	0,0	5,5	0,1	1,6	2,6	0,1	100,0	1,0	24 520
Tieto- ja viestintäpalvelut	82,1	0,1	0,1	0,4	0,0	11,5	0,0	2,7	0,0	2,2	0,9	0,0	100,0	1,0	13 230
Rahoitus	77,4	0,0	0,0	0,7	0,0	11,4	0,0	3,5	0,0	5,0	2,1	0,0	100,0	0,5	11 718
Vakuutus	75,3	0,0	1,5	0,8	0,0	11,4	0,0	3,7	0,0	4,8	2,4	0,0	100,0	0,4	5 904
Sosiaali- ja terveyspalvelut	76,0	0,0	0,3	0,5	0,4	10,9	0,0	4,2	0,1	5,1	2,5	0,0	100,0	0,3	3 689
Muut palvelut	84,0	0,0	0,2	0,2	0,2	10,6	0,0	3,4	0,0	1,1	0,3	0,0	100,0	0,2	7 478

Taulukko 5. ■ Työaika ja poissaolot eri aloilla vuonna 2013 (tunteina henkilöä kohti)

	1.1. Sään- nöllisenä työaika- na tehty työaika	2.1. Ay- tehtävät ja muu työaikaan rinnastet- tava aika	3.1. Mat- kus- tusaika	4. Kou- lutus- aika	5. 5. Lo- mautus ja muu työn tar- jonnan estymis- minen	6. Vuosi- loma ja muu ansain- taperus- teinen vapaa	7. Työ- riidasta johtuva töiden keskey- tyminen	8. Sai- raus	9. Tapa- turma	10. Perhe- vapaat (lapsen syntymä ja hoito)	11. Muu hyväk- syttynyt poissa- olo	12. Pois- saolo ilman selvitys- tä	Teo- reet- tinen sään- nöllinen työaika	1.2. Lisä- ja ylityö- aika	Henki- löiden määrä tiedus- telussa
Teollisuus, työntekijät	1 485	3	3	8	35	194	2	106	6	23	28	1	1 895	35	35 644
Elintarvike	1 451	4	11	4	13	202	4	125	14	43	32	1	1 904	17	5 427
Tekstiili ja vaatetus	1 460	1	0	19	13	184	0	129	3	102	9	0	1 920	2	520
Puu	1 521	1	1	5	25	190	3	94	7	13	43	0	1 903	23	1 781
Paperi	1 434	1	1	10	8	187	2	97	5	15	45	0	1 803	40	7 165
Painaminen	1 518	0	0	5	11	272	0	73	1	36	12	6	1 933	17	362
Kemia	1 559	3	0	6	32	185	0	109	4	25	20	0	1 944	46	4 038
Rakennustuote	1 547	2	1	6	31	197	1	86	4	10	7	0	1 894	71	1 673
Teknologia	1 490	4	4	8	64	195	2	105	5	20	22	1	1 921	33	13 889
Energia	1 504	3	0	24	2	220	0	105	13	10	13	0	1 894	87	812
Teollisuus, toimihenkilöt	1 586	1	19	5	4	180	0	36	1	49	18	0	1 899	15	40 916
Paperi	1 519	1	41	8	0	214	0	42	1	54	33	0	1 913	21	5 685
Kemia	1 640	0	1	7	2	185	0	49	1	58	9	0	1 952	25	4 276
Energia	1 545	0	0	22	1	219	0	73	2	32	26	0	1 921	31	1 907
Teknologia	1 594	1	19	2	6	169	0	31	0	48	16	0	1 888	11	27 102
Rakennusala	1 508	0	1	1	33	204	0	74	6	18	33	0	1 878	48	7 063
Rakennusala, työntekijät	1 494	0	2	0	37	198	0	90	9	9	43	0	1 883	66	5 061
Rakennusala, toimihenkilöt	1 542	0	1	1	24	217	0	31	1	41	8	0	1 865	0	2 002
Palvelualojen henkilöstö	1 520	1	4	7	1	208	0	81	1	53	32	0	1 908	11	83 419
Tukkukauppa	1 620	0	6	0	3	171	0	104	2	49	27	0	1 983	1	3 842
Vähittäiskauppa	1 612	0	0	16	0	158	0	102	1	88	11	0	1 989	2	9 117
Matkailu ja ravintolat	1 594	0	0	8	2	180	0	61	0	17	3	0	1 866	2	1 788
Liikenne	1 491	1	2	2	0	234	0	105	2	30	50	1	1 918	19	24 520
Tieto- ja viestintäpalvelut	1 547	2	1	8	0	216	1	51	1	41	17	0	1 885	18	13 230
Rahoitus	1 435	0	0	12	0	211	0	64	0	92	39	0	1 853	9	11 718
Vakuutus	1 434	0	29	16	0	218	0	71	0	92	46	0	1 905	8	5 904
Sosiaali- ja terveyspalvelut	1 476	0	6	11	8	211	0	81	2	99	48	0	1 942	6	3 689
Muut palvelut	1 575	0	3	4	3	199	0	63	0	21	6	0	1 876	4	7 478

Lähde: EK:n työaikatiedustelu

Teollisuuden työntekijät poissa sairauden takia vajaat kolme viikkoa vuodessa

EK:n jäsenyritysten henkilöstöllä oli sairauksista ja työtapaturmista aiheutuneita poissaoloja vuonna 2013 keskimäärin 77 tuntia eli noin 10 työpäivää henkilöä kohti.

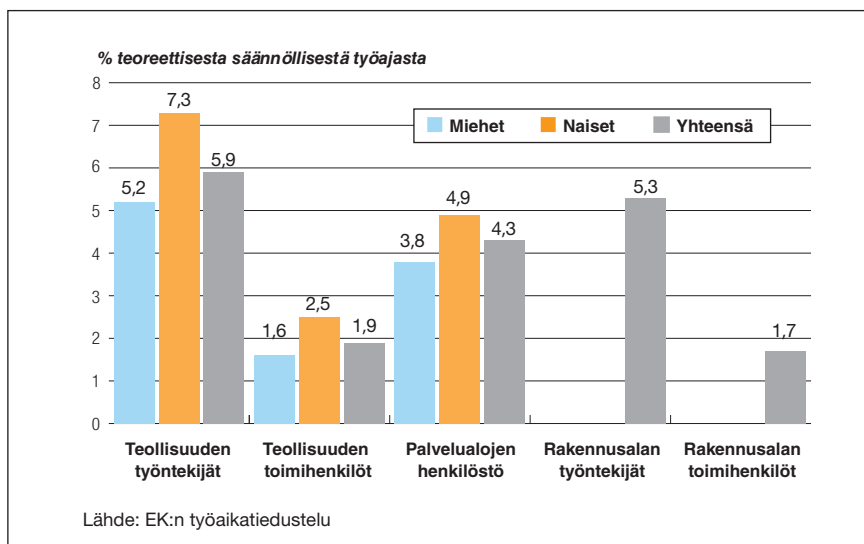
Sairauspoissaoloprosentti oli 4,1, mikä kuvaa sairaus- ja tapaturmapoissaolojen osuutta teoreettisesta säännöllisestä työajasta.

Eniten sairaus- ja tapaturmapoissaoloja oli teollisuuden työntekijöillä, joiden sairauspoissaoloprosentti oli 5,9. Teollisuuden toimihenkilöillä poissaoloprosentti oli 1,9. Teollisuuden koko henkilöstön eli työntekijöiden ja toimihenkilöiden yhteenlaskettu sairauspoissaoloprosentti oli 3,8.

Rakennusalan työntekijöiden sairaus- ja tapaturmapoissaoloprosentti oli 5,3, toimihenkilöiden 1,7 ja koko henkilöstön 4,2.

Palvelualojen henkilöstön sairaus- ja tapaturmapoissaoloprosentti oli 4,3.

Kuvio 2. ■ Sairaus- ja tapaturmapoissaolot eri henkilöstöryhmillä sukupuolen mukaan vuonna 2013

Poissaolon syynä palkansaajan oma sairaus

Sairaus- ja tapaturmapoissaaloista pääosa aiheutuu palkansaajan omasta sairaudesta. Sairauspoissaoloihin on luettu myös terveystarkastukset ja hoitokäynnit. Työtapaturmista aiheutuneiden poissaolojen osuus on huomattavasti pienempi, keskimäärin 0,1 – 0,5 prosenttia teoreettisesta säännöllisestä työajasta.

Naisilla sairauspoissaaloja oli kaikissa henkilöstöryhmissä selvästi enemmän kuin miehillä. (Kuvio 2)

Teollisuuden työntekijöillä sairauspoissaaloja lähes kolme viikkoa vuodessa

Teollisuuden työntekijät olivat poissa työstä sairauden tai työtapaturman takia keskimäärin 112 tuntia vuonna 2013. Tämä vastaa noin 14 työpäivän eli lähes kolmen viikon työpanosta, kun työpäivän pituutena on 8 tuntia.

Varsinaisia sairauspoissaaloja oli keskimäärin 106 tuntia ja työtapaturmista aiheutuneita poissaaloja 6 tuntia.

Naisilla sairaus- ja tapaturmapoissaaloja oli keskimäärin 140 tuntia ja miehillä 98 tuntia. Naisilla poissaolot vastaavat noin 18 työpäivän ja miehillä noin 12 työpäivän työpanosta.

Sairauspoissaaloja eniten elintarviketeollisuudessa

Eniten sairaus- ja tapaturmapoissaaloja oli elintarviketeollisuudessa, missä niitä oli keskimäärin 139 tuntia eli hieman yli 17 työpäivää työntekijää kohti. Lähes yhtä paljon poissaaloja oli tekstiili- ja vaatetus-teollisuudessa, keskimäärin 132 tuntia eli noin 17 työpäivää työntekijää kohti.

Työtapaturmista aiheutuneita poissaaloja oli eniten elintarviketeollisuuden työntekijöillä, keskimäärin 14 tuntia eli noin vajaa 2 päivää työntekijää kohti.

On huomattava, että eri teollisuuden aloilla poissaoloihin voivat vaikuttaa myös alakohtaiset erityispiirteet, kuten työhön liittyvät terveystarkastukset ja vuorotyön yleisyys. (Kuvio 3)

Mitä ovat sairauspoissaolot?

- Pääosa sairauspoissaaloista on henkilön omasta sairaudesta aiheutuvia poissaaloja. Pieni osa poissaaloista aiheutuu terveystarkastuksista, hoitokäynneistä ja lääkinällisestä kuntoutuksesta.
- Sairauspoissaoloihin luetaan sekä palkalliset että palkattomat poissaolot.
- Sairauspoissaoloihin luetaan poissa olijan työpäivät, mutta ei viikonloppun päiviä.
- Työtapaturmista ja työmatkatapaturmista aiheutuneet poissaolot on luettu tapaturmapoissaoloihin, mutta vapaa-aikana sattuneista tapaturmista aiheutuneet poissaolot sairauspoissaoloihin.
- Työstä poissaolo lapsen sairauden vuoksi luetaan eri poissaololajiksi, lasten syntymään ja hoitoon liittyväksi vapaaksi.

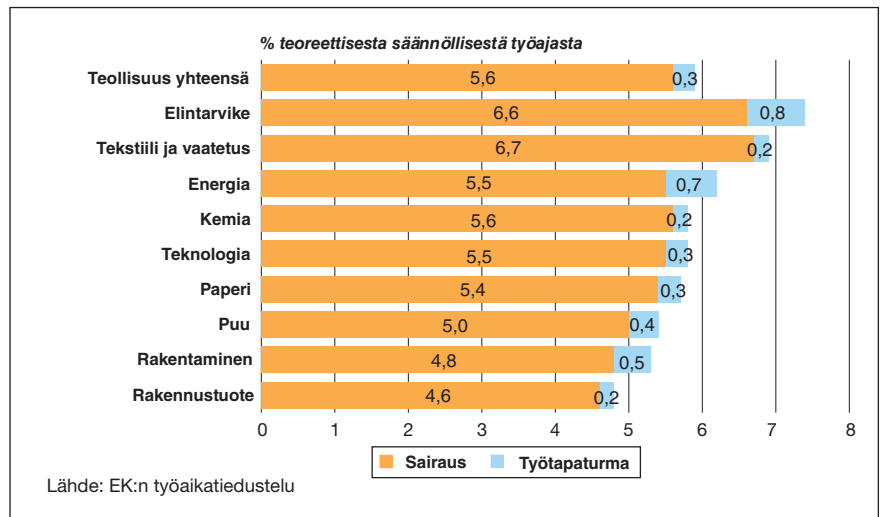
Palvelualoilla sairauspoissaoloja eniten liikenteen alalla

Palvelualoilla sairaus- ja tapaturmapoissaoloja oli vuonna 2013 eniten liikenteen alalla. Alan henkilöstöllä oli poissaoloja keskimäärin 5,6 prosenttia teoreettisesta säännöllisestä työajasta. Tämä on keskimäärin 107 tuntia eli noin 14 työpäivää henkilöä kohti, kun työpäivän pituutena on 7,5 tuntia.

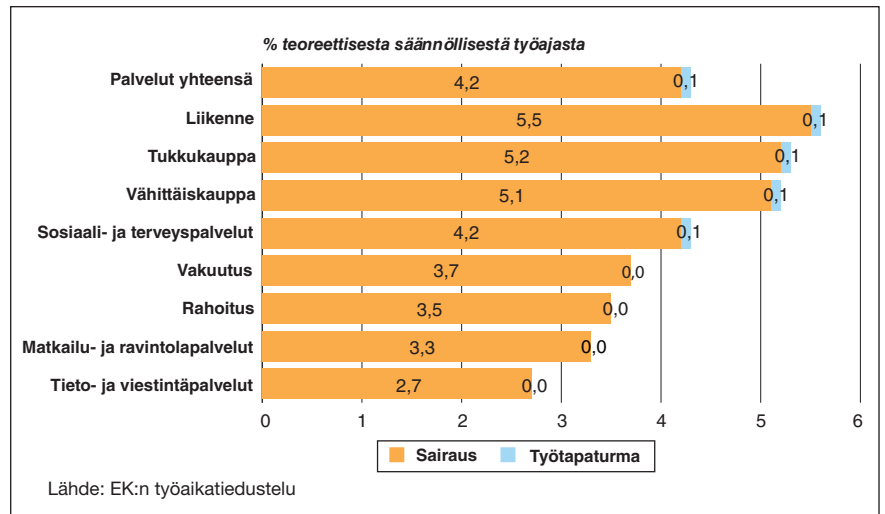
Keskimääräistä enemmän sairauspoissaoloja oli myös kaupan alalla. Tukku-kaupan sairauspoissaoloprosentti oli 5,3 ja vähittäiskaupan 5,2.

Vähiten sairaus- ja tapaturmapoissaoloja oli tieto- ja viestintäpalveluiden alalla. (Kuvio 4)

Kuvio 3. ■ Sairaus- ja tapaturmapoissaolot teollisuuden työntekijöillä aloittain vuonna 2013

Kuvio 4. ■ Sairaus- ja tapaturmapoissaolot palvelualoilla vuonna 2013

Joka viidennessä teollisuus- yrityksessä sairauspoissaoloja yli 7 prosenttia

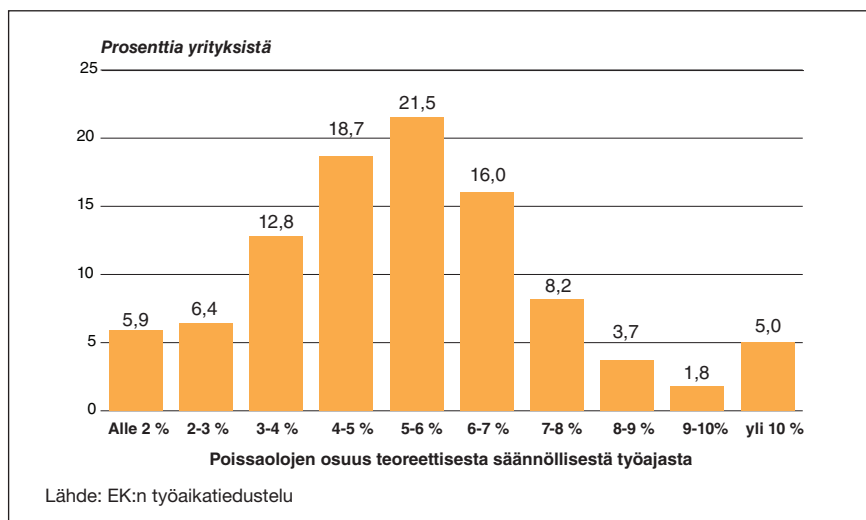
Sairaus- ja tapaturmapoissaolojen määrä vaihtelee suuresti eri yrityksissä ja toimipaikoissa.

Teollisuuden työntekijöiden sairauspoissaoloprosentti oli eri yrityksissä yleisimmin 4 ja 7 prosentin välillä vuonna 2012. Keskimääräinen prosentti oli 5,9.

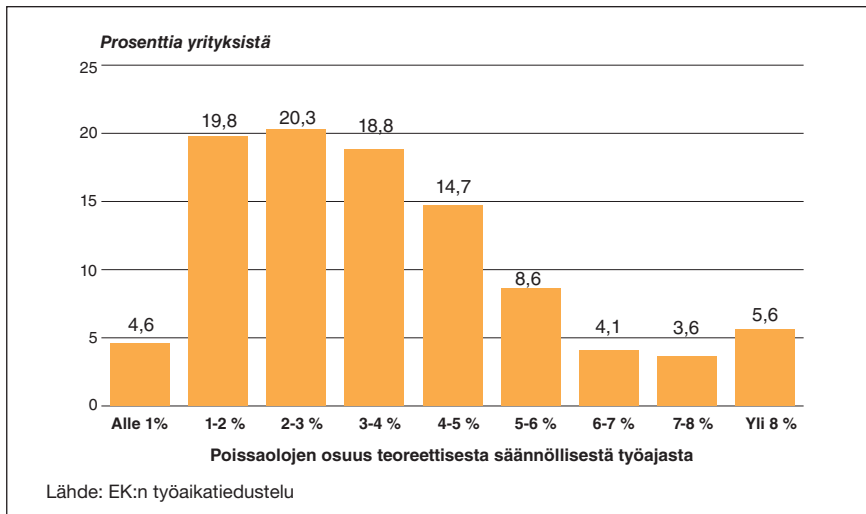
Noin joka viidennessä teollisuusyrityksessä poissaoloprosentti oli enemmän kuin 7. (Kuvio 5)

Lähes kahdella kolmesta palvelualan yrityksistä sairauspoissaoloprosentti oli 1 ja 4 prosentin välillä. Keskimääräinen poissaoloprosentti oli 4,3. (Kuvio 6)

Kuvio 5. ■ Sairaus- ja tapaturmapoissaolojen jakautuminen vuonna 2013 Teollisuuden työntekijät

Kuvio 6. ■ Sairaus- ja tapaturmapoissaolojen jakautuminen vuonna 2013 Palvelualojen henkilöstö

Milloin sairauspoissaolot ovat tavanomaista yleisempiä?

Karkeana arviona voidaan sanoa, että sairaus- ja tapaturmapoissaolot ovat tavanomaisesta sairastavuudesta johtuvia, jos niiden osuus teoreettisesta säännöllisestä työajasta on alasta riippuen noin 2–3 prosenttia. Jos sairauspoissaolot kohoavat yrityksessä muutoin kuin satunnaisesti yli 4–5 prosentin, on syytä selvittää tähän johtaneet syyt.

Kun yritykset vertaavat omia poissaolojaan muihin yrityksiin tai yrityksen eri yksiköiden tai henkilöstöryhmien välillä, on otettava huomioon muun muassa henkilöstön ikä- ja sukupuolirakenteesta ja työtehtävien erilaisuudesta aiheutuvat erot. Myös lyhyt- ja pitkäkestoisten poissaolojen osuudet vaikuttavat poissaoloprosentteihin.

Teollisuuden työntekijöiden sairauspoissaolot pysyivät ennallaan ja palvelualojen poissaolot vähenivät

Sairausten ja työtapaturmien johdosta aiheutuneet poissaolot olivat vuonna 2013 EK:n jäsenyrityksissä keskimäärin 4,1 prosenttia teoreettisesta säännöllisestä työajasta. Laskua edelliseen vuoteen verrattuna oli 0,1 prosenttiyksikköä.

Teollisuuden työntekijöiden sairaus- ja tapaturmapoissaoloprosentti oli 5,9.

Teollisuuden toimihenkilöiden sairaus- ja tapaturmapoissaoloprosentti oli 1,9 prosenttia eli laskua edelliseen vuoteen verrattuna oli 0,1 prosenttiyksikköä.

Palvelualojen henkilöstön sairaus- ja tapaturmapoissaoloprosentti oli vuonna 2013 keskimäärin 4,3 prosenttia eli 0,3 prosenttiyksikköä vähemmän kuin edellisenä vuonna.

Teollisuuden työntekijöiden sairauspoissaolot pysyivät ennallaan

Teollisuuden työntekijöillä sairaus- ja tapaturmapoissaolot lisääntyivät 1990-luvun puolivälistä alkaen jokseenkin yhtäjaksoisesti noin 15 vuoden ajan.

Alimmillaan sairauspoissaolot olivat 1990-luvun alkuvuosina runsaat 5 prosenttia. Vuosina 2006 ja 2007 poissaolot olivat kasvaneet jo ennätyksellisen korkealle tasolle, keskimäärin 6,7 prosenttiin teoreettisesta säännöllisestä työajasta.

Taloudellisten suhdannevaihteluiden myötä sairauspoissaolot vähenivät vuosina 2008 ja 2009. Aikaisemmasta poissaolokehityksestä on nähtävissä, että talouden laskusuhdanteissa poissaolot ovat yleensä vähentyneet.

Vuosina 2010 ja 2011 teollisuustyöntekijöiden sairauspoissaolojen osuus jälleen

kasvoi ja oli kumpanakin vuonna 6,2 prosenttia.

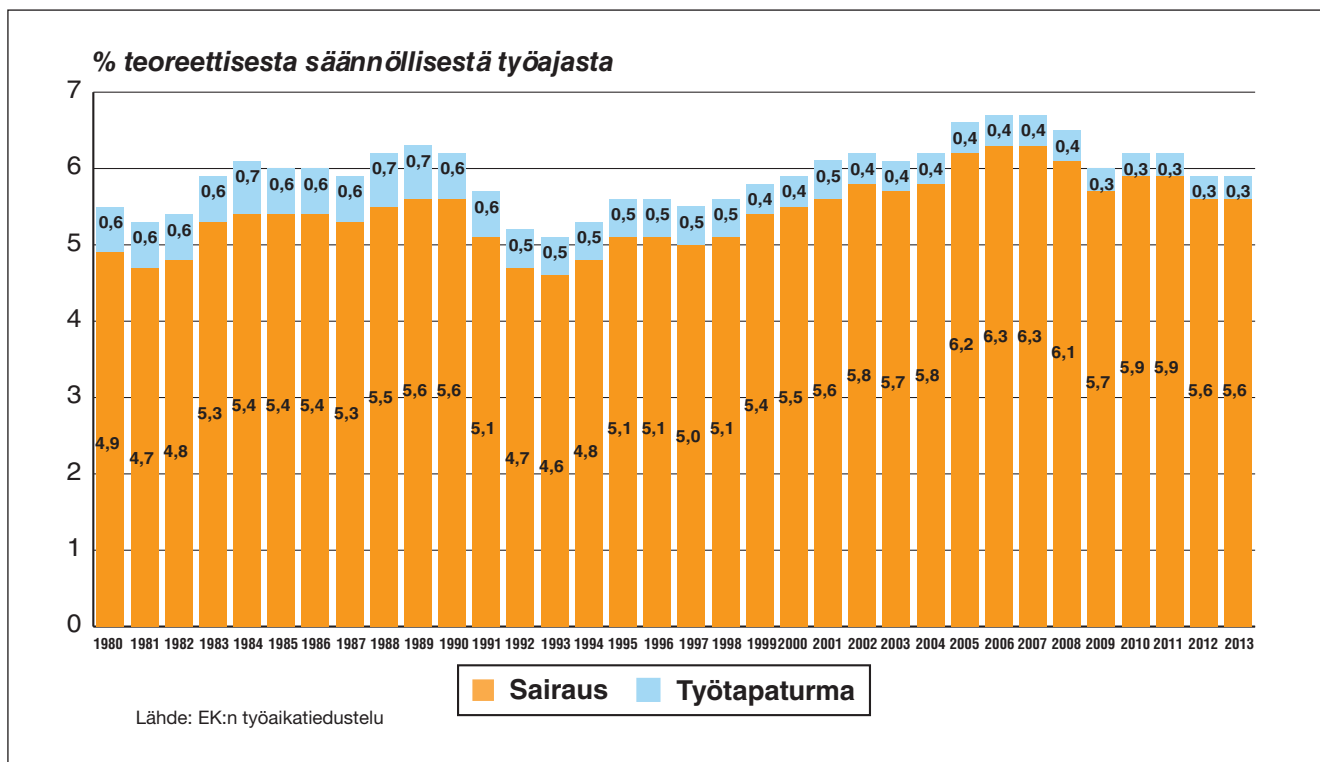
Vuonna 2012 sairauspoissaolojen määrä laski 5,9 prosenttiin ja vuonna 2013 ne pysyivät samalla tasolla. (Kuvio 7)

Miesten ja naisten poissaolojen erot pysyneet ennallaan

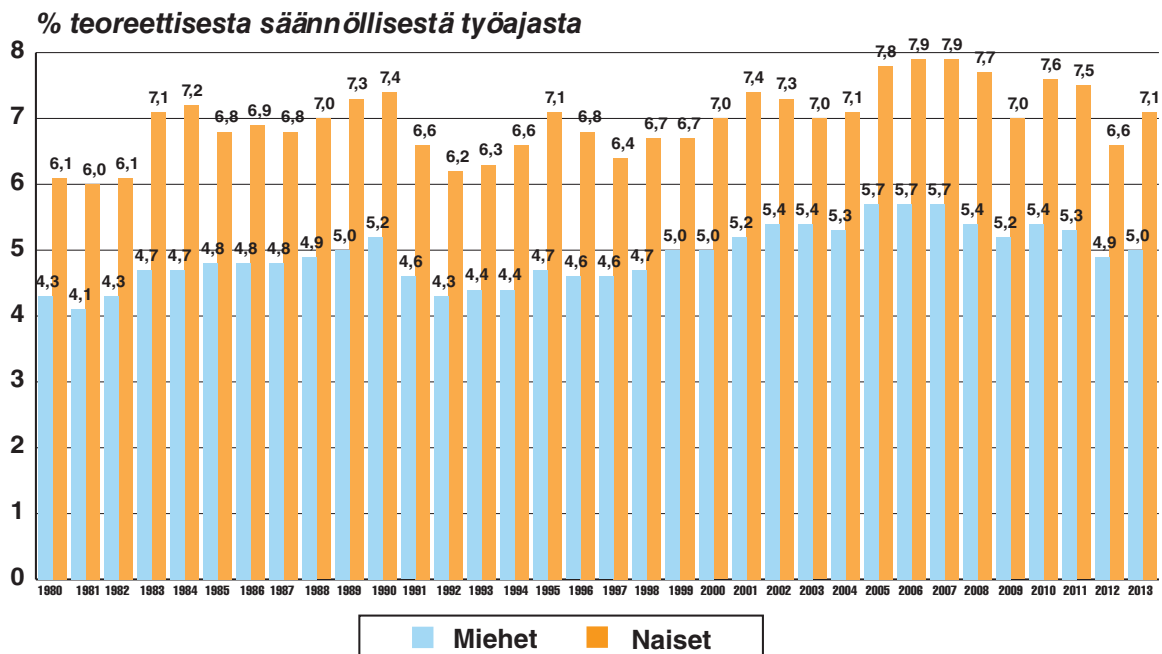
Muutokset teollisuuden työntekijöiden sairauspoissaoloissa ovat olleet samansuuntaisia sekä naisilla että miehillä. Sairauspoissaoloprosentti on naisilla ollut jatkuvasti noin kaksi prosenttiyksikköä suurempi kuin miehillä.

Vuonna 2013 teollisuuden työntekijöiden sairauspoissaoloprosentti oli naisilla 7,1 prosenttia ja miehillä 5,0 prosenttia. Näihin prosenttilukuihin eivät sisälly työtapaturmista aiheutuneet poissaolot. (Kuvio 8)

Kuvio 7. ■ Sairaus- ja tapaturmapoissaolot teollisuuden työntekijöillä 1980–2013

Kuvio 8. ■ Sairauspoissaolot teollisuuden työntekijöillä sukupuolen mukaan 1980–2013

Lähde: EK:n työaikatiedustelu. Luvut eivät sisällä työtapaturmista aiheutuneita poissaoloja.

Suurimmalla osalla palvelualoista sairauspoissaolot vähentyneet

Palvelualoilla sairaus- ja tapaturmapoissaoloprosentti oli 1990-luvulla ja 2000-luvun alussa melko tasaisesti 3,5 prosentin tuntumassa.

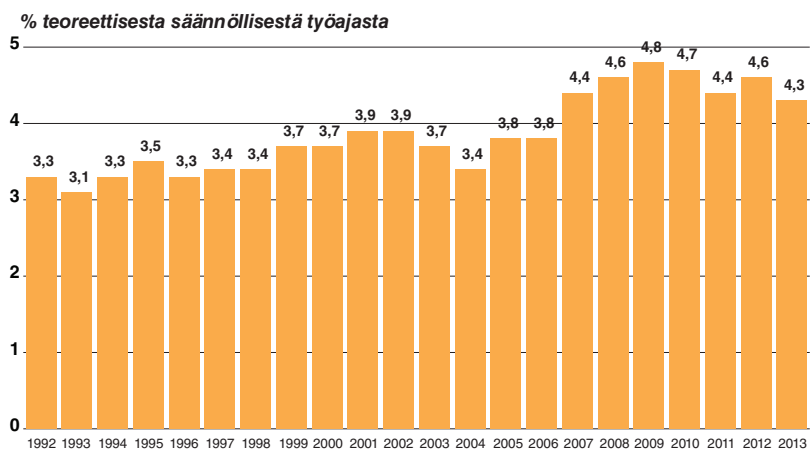
Vuosina 2007–2009 palvelualojen sairauspoissaolot lisääntyivät selvästi. Tämän jälkeen sairauspoissaolojen osuus teoreettisesta säännöllisestä työajasta on vaihdellut vuosittain, mutta ei ole missään vaiheessa palautunut takaisin vuotta 2007 edeltäneelle tasolle. (Kuvio 9)

Vuonna 2013 sairauspoissaolojen määrä väheni edelliseen vuoteen verrattuna 0,3 prosenttiyksikköä.

Eniten vähenivät matkailu- ja ravintola-alan sairauspoissaolot (1,2 prosenttiyksikköä) ja vakuutusalan sairauspoissaolot (0,6 prosenttiyksikköä).

Alakohtaiset muutokset selittyvät osittain vastaajarakenteen ja henkilöstömäärien muutoksilla.

Kuvio 9. ■ Sairaus- ja tapaturmapoissaolot palvelualoilla 1992–2013

Lähde: EK:n työaikatiedustelut

Suomessa kansainvälisesti verrattuna runsaasti sairauspoissaoloja

Suomessa on sairauspoissaoloja selvästi enemmän kuin useimmissa muissa Euroopan maissa. Kahdenkymmenenviiden OECD-maan vertailussa sairauspoissaoloja oli vuonna 2008 eniten Norjassa. Toiseksi eniten poissaoloja oli Ruotsissa ja kolmanneksi eniten Suomessa.

Norjassa eniten sairauspoissaoloja

Pohjoismaisten työnantajakeskusjärjestöjen jäsenyrityksistä kerättyjen tietojen mukaan sairaus- ja tapaturmapoissaoloja oli vuonna 2013 eniten Norjassa, 5,9 prosenttia säännöllisestä työajasta.

Toiseksi eniten poissaoloja oli Suomessa, 4,1 prosenttia teoreettisesta säännöllisestä työajasta. Ruotsissa poissaoloja oli 3,6 prosenttia ja Tanskassa 3,2 prosenttia.

Norjassa sairauspoissaoloja on ollut muita pohjoismaita enemmän jokseenkin koko sen ajan, jolloin näitä tietoja on kerätty eli yli 30 vuoden ajan. Sairauspoissaolot olivat enimmillään 1980-luvulla, jolloin ne kohosivat 9–10 prosenttiin sekä 2000-luvun taitteessa, jolloin ne olivat 8–9 prosenttia.

Norjassa aloitettiin 2000-luvun alussa laaja kansallinen ohjelma sairauspoissaolojen vähentämiseksi. Poissaolot alenivatkin muutamassa vuodessa runsaaseen 6 prosenttiin. Vuosina 2006–2009 poissaolot jälleen hieman lisääntyivät mutta viime vuosina ne ovat jälleen hieman vähentyneet.

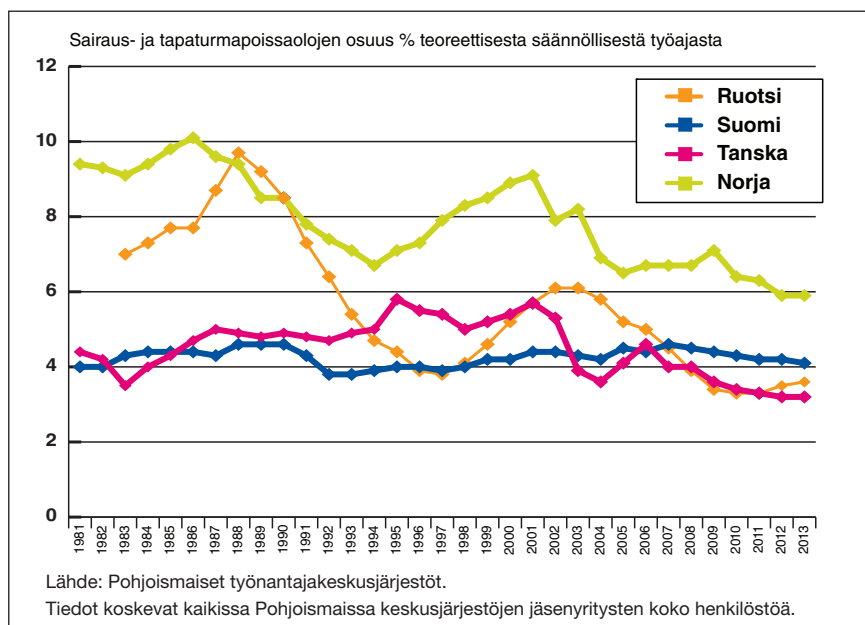
Ruotsissa sairauspoissaolot ovat vähentyneet

Ruotsissa sairaus- ja tapaturmapoissaolot olivat korkeimmillaan 1980-luvun lopulla, jolloin ne olivat lähes 10 prosenttia.

Miten Ruotsissa on saatu sairauspoissaolot vähenemään?

- Sairauspäivärahan tasoa alennettiin 1990-luvun alussa (sairauspäiväraha 65–80 prosenttia palkasta). Myöhemmin päivärahan tasoon on tehty joitain muutoksia.
- Ensimmäisen sairauspoissaolopäivän karenssi otettiin käyttöön vuonna 1993.
- Työnantajien palkanmaksuvelvollisuus sairausajalta otettiin käyttöön 1990-luvun alussa. Palkanmaksukauden pituus on vaihdellut sen jälkeen 2 ja 4 viikon välillä ja on nykyisin 2 viikkoa.
- Varhaiseläkkeiden ehtoja kiristettiin asteittain 1990-luvulla. Varhaiseläkkeet otettiin osaksi sairausvakuutusjärjestelmää vuonna 2003.
- Työkyvyttömyyden arvioinnin tukemiseksi otettiin käyttöön lääkäreille tarkoitettu arviointiprosessi vuoden 2005 jälkeen.
- Työkyvyn portaittainen arviointi otettiin käyttöön vuonna 2008, jolloin sairauspäivärahan maksun edellytyksenä työkykyä arvioidaan poissaolon keston mukaan.
- Työterveyshuollon tehostamiseen tähtäävä uudistus otettiin käyttöön vuonna 2010.
- Lisäksi viime vuosina on otettu käyttöön useita verotuksellisia ja muita keinoja, jotka alentavat työhön paluun kynnystä ja kannustavat työhön paluuseen sekä myös kannustavat palkkaamaan pitkään työelämän ulkopuolella olleita henkilöitä. Keinot kohdistuvat sekä työnantajiin että työkyvyttömänä olleisiin tai sairaus- ja sosiaalietuuksia saaneisiin henkilöihin.

Kuvio 10. ■ Sairauspoissaolot Pohjoismaissa 1981–2013

Poissaolot alenivat 1990-luvun lopulla voimakkaasti, mutta nousivat jälleen 2000-luvun alussa. 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä poissaolot ovat puolittuneet ja vuosina 2010 ja 2011 poissaoloja oli vähemmän kuin koskaan aikaisemmin. Vuonna 2012 poissaolojen määrä kääntyi jälleen kasvuun ja sama kehityssuunta jatkui myös vuonna 2013.

Suomessa toiseksi eniten sairauspoissaoloja pohjoismaista

Tanskassa ja Suomessa sairaus- ja tapaturmapoissaolot ovat vaihdelleet huomattavasti vähemmän kuin Norjassa ja Ruotsissa. Tosin Tanskassakin poissaoloprosentti lähenteli 2000-luvun alussa kuutta prosenttia, mutta on sen jälkeen laskenut alimmalle tasolle 30-vuotisen seurannan aikana.

Muihin pohjoismaihin verrattuna sairauspoissaoloprosentti on vaihdellut vähiten Suomessa. 1990-luvun alun talouslamassa poissaolot vähenivät alimmalle tasolleen 30-vuotisen seurannan aikana. Sen jälkeen poissaolot lisääntyivät trendinomaisesti aina vuoteen 2007 asti. Viime vuosina poissaolot ovat hieman vähentyneet, mutta poissaoloprosentti oli silti vuonna 2013 pohjoismaiden toiseksi korkein.

Suomessa toteutettuja muutoksia työkyvyn arviointiin

- Sairausvakuutuslakia ja työterveyshuoltolakia muutettiin 1.6.2012 alkaen siten, että henkilön mahdollisuudet jatkaa työssä on arvioitava viimeistään silloin, kun hänelle on kertynyt 90 sairauspäivärahopäivää edeltävien kahden vuoden aikana.
- Arvioinnista on toimitettava työterveyslääkärin lausunto Kelaan. Lausunto perustuu työterveyslääkärin näkemykseen jäljellä olevasta työkyvystä sekä työnantajan yhdessä työntekijän ja työterveyshuollon kanssa tekemään selvitykseen työntekijän mahdollisuuksista jatkaa työssä.
- Kela voi katkaista sairauspäivärahan maksatuksen, jos lausuntoa ei toimiteta.
- Jotta arviointiprosessi käynnistyisi ajoissa, on työnantajan ilmoitettava työntekijän sairauspoissaolosta työterveyshuoltoon viimeistään silloin, kun poissaolo on jatkunut kuukauden ajan.

Naisilla perhevapaita huomattavasti enemmän kuin miehillä

Perhevapaista aiheutuneita poissaoloja oli EK:n jäsenyrityksissä vuonna 2013 keskimäärin 2,3 prosenttia teoreettisesta säännöllisestä työajasta. Tämä on noin 44 tuntia henkilöä kohti. Poissaoloja oli saman verran kuin edelliselläkin vuonna.

Perhevapaita pitävät eniten palvelualojen henkilöstö ja teollisuuden toimihenkilöt. Palvelualoilla perhevapaiden osuus oli 2,8 prosenttia ja teollisuuden toimihenkilöillä 2,6 prosenttia teoreettisesta säännöllisestä työajasta. Teollisuuden työntekijöillä perhevapaita oli 1,2 prosenttia.

Vähiten perhevapaita pitivät rakennusalan työntekijät, joilla perhevapaiden osuus oli 0,5 prosenttia teoreettisesta säännöllisestä työajasta. Rakennusalan toimihenkilöillä perhevapaita oli 2,2.

Perhevapaita eniten sosiaali- ja terveysalalla ja finanssisektorilla

Palvelualan toimialoista perhevapaita pidettiin eniten sosiaali- ja terveysalalla, missä niiden osuus oli 5,1 prosenttia teoreettisesta säännöllisestä työajasta. Tämä

oli keskimäärin 99 tuntia eli noin 13 työpäivää henkilöä kohti vuoden 2013 aikana.

Sekä rahoitus- että vakuutusallalla perhevapaista aiheutuneita poissaoloja oli 92 tuntia eli noin 12 päivää henkeä kohden. Teollisuuden toimihenkilöistä perhevapaita oli eniten kemianteollisuudessa.

Naisilla perhevapaita huomattavasti enemmän kuin miehillä

Perhevapaista aiheutuneiden poissaalojen määrään eri aloilla ja yrityksissä vaikuttaa ratkaisevasti naisten osuus, koska naiset pitävät valtaosan perhevapaista.

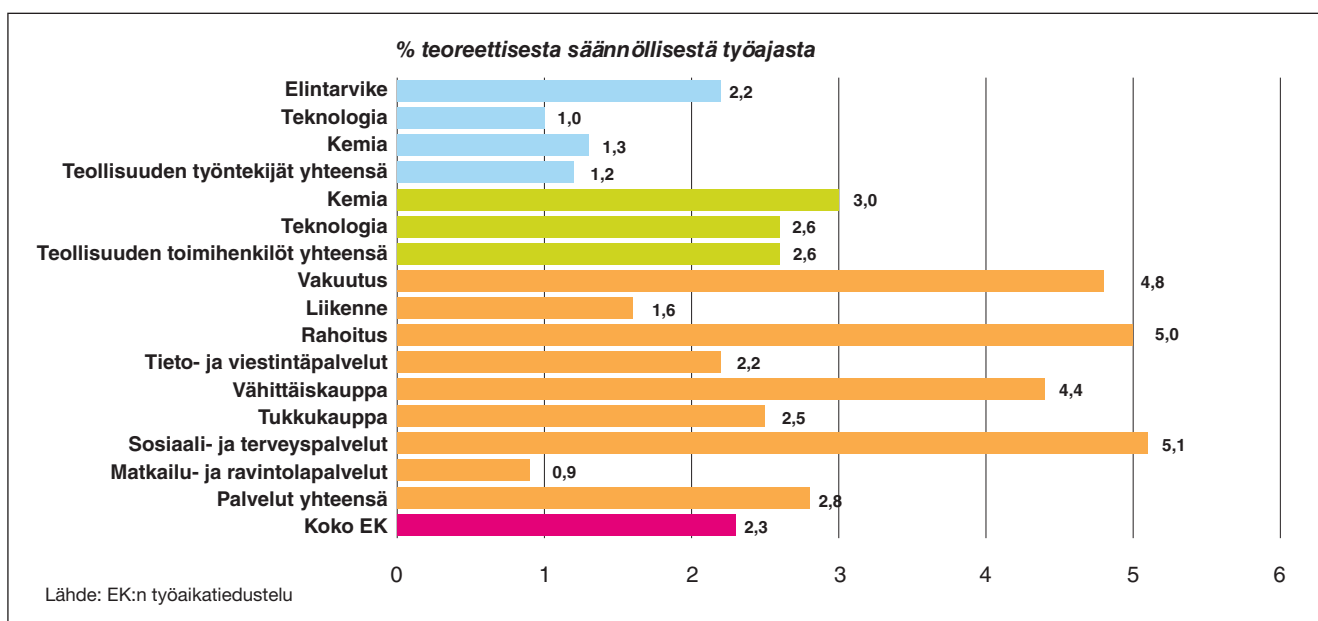
Naispuoliset teollisuuden toimihenkilöt pitivät perhevapaita keskimäärin 135 tuntia eli noin 18 päivää henkeä kohti. Miespuoliset teollisuuden toimihenkilöt olivat perhevapailla keskimäärin 14 tuntia eli noin 2 päivää. Teollisuuden työntekijöistä perhevapaita oli naisilla keskimäärin 70 tuntia ja miehillä 10 tuntia.

Perhevapaista hieman yli puolet oli äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaita ja hieman alle puolet hoitovapaita.

Mitä ovat perhevapaat?

- Perhevapaita ovat lapsen syntymään ja hoitoon liittyvät palkalliset tai palkattomat poissaolot. Näitä ovat toisaalta äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaita ja toisaalta osittaiset, tilapäiset ja muut hoitovapaat.
- Äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaita ovat lakisääteisiä vapaita, joiden ajalta äidille tai isälle maksetaan sairausvakuutuslain mukaista korvusta.
- Hoitovapaat ovat äidille tai isälle annettavia lakisääteisiä hoitovapaita sekä työehtosopimukseen mahdollisesti perustuvia pidennettyjä äitiysvapaita.
- Osittaisessa hoitovapaassa on kyse pienten lasten vanhempien lyhenneytystä työajasta ja tilapäisessä hoitovapaassa sairaan lapsen hoidosta aiheutuneesta poissaolosta.

Kuvio 11. ■ Perhevapaista aiheutuneet poissaolot aloittain vuonna 2013

Miksi ajankäytön seurantaa?

Jokaisen yrityksen on rekisteröitävä jossain muodossa erityyppisiä työaikoja. Tietoja työajoista ja poissaoloajoista tarvitaan muun muassa seuraaviin tarkoituksiin:

- Tuotannon ja palveluiden suunnittelu ja henkilöstöhallinto (aukiolo- ja käyntiaikojen, työ-aikojen ja miehityksen suunnittelu)
- Poissaoloihin vaikuttaminen (sairauspoissaolojen vähentäminen)
- Palkanlaskenta (palkansaantioikeus, palkanmääräytymisperusteet, palkan suuruus)

- Työaikalakien ja vuosilomalain soveltaminen (ylitöiden seuranta, loman määräytyminen)
- Viranomaisten tietovaateet (työsuojaus, sairausvakuutus)

Työaikoja ja poissaoloja koskeva rekisteröinti ja seuranta kannattaa yrityksissä rakentaa kokonaisjärjestelmäksi, jossa eri käsitteet niveltyvät toisiinsa.

Ajankäytön seurannan avulla yritys saa tiedot todellisesta työhön käytetystä ajasta, jolloin työajan käyttöä voidaan tehostaa.

Työaikalakia ja ajankäytön seurantaa on selostettu julkaisussa **Työaika- ja poissaololuokittelu**. Julkaisu on saatavilla EK:n nettisivuilla.

Sairauspoissaoloista ja niihin vaikuttamisesta EK on laatinut oppaan **Sairauspoissaolojen hallinta – Työkykyä ja työhyvinvointia – Opas työpaikoille**. Opas on saatavilla EK:n nettisivuilla.

■ Mikä on työaika- ja poissaololuokittelu?

Luokittelu on Elinkeinoelämän keskusliiton EK:n suositus siitä, miten yrityksissä tulisi yhtenäisellä tavalla ryhmitellä työaika- ja poissaolotietoja.

Luokittelu on tehty vuonna 1977 ja sitä on uusittu vuosina 1991, 2000 ja 2006.

Peruskäsitteenä on teoreettinen säännöllinen työaika. Sillä tarkoitetaan sovitun työaika- ja työtuntijärjestelmän mukaista työaika, olipa henkilö tänä aikana työssä tai työstä poissa. Siihen luetaan myös vuosiloma-aika laskettuna siten, että mukaan otetaan vain ne päivät, jotka olisivat olleet työpäiviä.

Teoreettinen säännöllinen työaika jakaantuu säännöllisenä työaikana tehtyyn työaikaan, poissaoloaikaan ja muuhun aikaan.

1	Tehty työaika	1.1	Säännöllisenä työaikana tehty työaika
		1.2	Lisä- ja ylityöaika
2	Ay-tehtävät ja muu työaikaan rinnastettava aika	2.1	Ay-tehtävät ja muu työaikaan rinnastettava aika teoreettisen säännöllisen työajan osalta
		2.2	Muu työaikaan rinnastettava aika (ei lueta työaikatiedusteluun)
3	Matkustusaika	3.1	Matkustusaika teoreettisen säännöllisen työajan osalta
		3.2	Muu matkustusaika (ei lueta työaikatiedusteluun)
4	Koulutusaika		
5	Lomautus ja muu työn tarjonnan estyminen		
6	Vuosiloma ja muu ansaintaperusteinen vapaa-aika	6.1	Vuosiloma
		6.2	Työajan lyhennysvapaa (ei lueta työaikatiedusteluun)
		6.3	Muu ansaintaperusteinen vapaa-aika
7	Työriidasta johtuva töiden keskeytyminen		
8	Sairaus	8.1	Sairaudeksi todettu poissaolo
		8.2	Terveystarkastukset ja hoitokäynnit
9	Tapaturma		
10	Lapsen syntymään ja hoitoon liittyvät vapaat	10.1	Äitiysvapaa ja äidin vanhempainvapaa
		10.2	Isyyssvapaa ja isän vanhempainvapaa
		10.3	Hoitovapaa
		10.4	Osittainen hoitovapaa (lyhennetty työaika)
		10.5	Tilapäinen hoitovapaa (lapsen sairaus)
11	Muu hyväksytty poissaolo		
12	Poissaolo ilman työnantajan hyväksymää selvitystä		
13	Sidoksissa oloaika (ei lueta työaikatiedusteluun)		

■ Mikä on työaikatiedustelu?

Elinkeinoelämän keskusliiton EK:n työaikatiedustelu vuodelta 2013 lähetettiin noin 3 500 EK:n jäsenyrityksen toimipaikkaan. Tiedusteluun osallistuminen oli vapaaehtoista.

Tiedusteluun vastasi 429 yritystä, joiden palveluksessa oli noin 167 000 henki-

lää. Näistä oli teollisuuden yrityksiä 219 (77 000 henkilöä), palvelualojen yrityksiä 196 (83 000 henkilöä) ja rakennusalan yrityksiä 14 (7 000 henkilöä).

Työaikatiedustelua on tehty teollisuudessa vuodesta 1980 ja palvelualoilta vuodesta 1992 lähtien. Tiedusteluun

osallistuminen on tarkoituksenmukaisinta niille yrityksille, joilla on käytössään EK:n suositteleman työaika- ja poissaololuokittelun mukainen ajankäytön seuranta.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK
PL 30 (Eteläranta 10), 00131 Helsinki
Puhelin 09 420 20
Faksi 09 4202 2299
www.ek.fi

Lisätietoja:

Asiantuntija
Terhi Heikkonen
Puh. 09 4202 2239
terhi.heikkonen@ek.fi

Raportti internetissä:

www.ek.fi/julkaisut

Ulkoasu: Arja Nyholm, Jumo Oy

Tammikuu 2015